БІБЛІОТЕКА ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. І. ФРАНКА

Позакласна робота з біології як форма організації навчання

Інформаційний бібліографічний список

Укладач: бібліотекар природничого

факультету Бурчинська А. В.

Дата відбору матеріалу: 15.03.26 р.

Кількість відібраних джерел: 40.

Позакласна робота з біології на сучасному етапі набуває все більшого значення, поряд з уроком є винятково важливою ланкою навчального процесу. На позакласних заняттях учитель має широкі можливості врахувати індивідуальні особливості учнів, їхні інтереси, що нерідко переростають у професійні.

Організація й проведення позакласної роботи дає змогу розв'язати багато проблем, які виникли на сучасному етапі перебудови освіти в Україні, а саме: уникнути перевантаження програм із біології й наблизити біологічну освіту до життєвих потреб учнів; повніше задовольнити пізнавальні інтереси школярів; органічно поєднати навчальну мету, навчальний матеріал та безпосередній життєвий досвід підлітка з його участю в практичних завданнях, що збагачує життєвий досвід.

Позакласна робота, як форма організації навчання, дуже багатогранна й вимагає творчого підходу до її проведення в кожному конкретному випадку. Причому варто враховувати місцеві умови, запити дитячого колективу, індивідуальні можливості й інтереси учнів та вчителя.

Перед учителями поставлено завдання пожвавити позакласну роботу, збагатити її новим змістом, знайти більш раціональну методику проведення.

Позакласна робота сприяє вирішенню важливого завдання – вибору учнями професії та підготовки до неї. В позакласній роботі формуються професійні інтереси, розширюється світогляд, здобуваються деякі спеціальні знання, вміння й навички; учні можуть випробувати себе в обраній галузі знань.

Позакласна робота з біології має бути якнайтісніше пов'язана з такими видами занять, які передбачають самостійні дослідження школярів, дають їм змогу відчути стан першовідкривачів, збуджують інтерес до пізнання живої природи.

Пізнавальні й виховні завдання позакласної роботи визначаються на основі загальних дидактичних принципів. Мета позакласної роботи з біології – забезпечити поглиблення і розширення вивчення біології, виховання інтересу до неї.

У педагогічній теорії та практиці роботи шкіл відокремлюють три форми позакласної роботи: індивідуальну, групову та масову.

У системі позакласної роботи з біології часто застосовують традиційні методи навчання. Серед них – бесіда, розповідь, шкільна лекція, дискусія, екскурсія. Використовують їх у поєднанні з роботою з живими об'єктами та іншими видами наочності, технічними засобами навчання. Так як мова біології – це мова дослідів і спостережень, то в позакласній роботі з біології домінуюча роль належить наочним та практичним методам. Вибір методу визначається метою і завданнями, змістом, віковими особливостями учнів.

Список літератури складений на основі перегляду каталогів і картотек бібліотеки ЖДУ імені Івана Франка, містить літературу із фондів бібліотеки та електронні джерела.

1. Бутенко Н. Предметний тиждень з біології : метод. поради. *Біологія. Шк. світ.* 2016. № 12. С. 16, 29-41.
2. Васюта Л. О., Сачук С. М. Екологічна освіта та виховання школярів у процесі позакласної та позаурочної роботи. *Біологія*. 2020. № 10/12. С. 11-14.
3. Височанська Т. В., Коваль В. С., Конончук Г. В., Місюра О. С. Інноваційні технології на уроках біології та в позакласній діяльності. *Біологія*. 2017. № 1/2. С. 2-32.
4. Волощук О. В. Тиждень хімії та біології : позакл. робота. *Хімія. Позакл. робота*. 2016. № 9. С. 24-33.
5. Гапшенко М. М., Гапшенко Т. М. Збережемо нашу Землю блакитною і зеленою : сцен. еколог. свята : 8-9 кл. *Біологія*. 2020. № 22/24. С. 35-39.
6. Завдання для підготовки до олімпіади з біології : навч. посібник / колектив авт.: Г. Є. Киричук та ін. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 318 с.
7. Задорожний К. М., Шамрай С. М. Як правильно планувати біологічні дослідження : матеріали до роботи. *Біологія. Позакл. робота*. 2016. № 1. С. 29-39.
8. Іванова Л. М. Формування екологічної компетентності учнів на уроках біології та в позаурочний час. *Біологія*. 2020. № 1/3. С. 2-5.
9. Інструктивно-методичні матеріали до лабораторних занять з освітньої компоненти «Позакласна та позашкільна робота з біології» / укладачі: Л. Є. Астахова, Л. А. Константиненко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 37 с.
10. Кравцова О. О. Форми та методи роботи з обдарованими дітьми на уроках біології та в позакласний час. *Обдарована дитина*. 2010. № 8. С. 2-6.
11. Круш Л. М. Природничі екскурсії в навчально-дослідній діяльності учнів : позакл. робота. *Біологія. Позакл. робота*. 2015. № 5. С. 8-14.
12. Кушнір Г. Позакласна робота стане цікавою : метод. матеріал. *Біологія. Шк. світ.* 2016. № 20. С. 33-35.
13. Лідо С. Ф. Матеріали біологічних вікторин. *Біологія*. 2019. № 4/5. С. 57.
14. Миндарь В. І. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках біології та в позакласній роботі. *Біологія*. 2012. № 31. С. 2-5.
15. Мистюк С. П. Всеукраїнський турнір юних біологів досягнув свого повноліття : позакл. робота. *Біологія*. 2020. № 1/3. С. 49-52.
16. Мороз І. В., Гончар О. Д. Позаурочна й позакласна робота учнів із біології *Загальна методика навчання біології* : навч. посібник для студентів вищ. навч. закл. / за ред. І. В. Мороза. Київ : Либідь, 2006. С. 406-457.
17. Мороз І. В., Грицай Н. Б. Позакласна робота з біології. Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2008. 271 с.
18. Позакласні біологічні заходи / укладач К. М. Задорожний. Харків : Основа, 2010. Вип. 7. 127 с. (Бібліотека журналу «Біологія» ; вип. 3 (87)).

19. Пуліна А. Метод проектів у позакласній роботі. *Біологія. Шк. світ*. 2013. № 12. (Вкладка, с. 11-18).
20. Тагліна О. В. Тиждень біології в школі : 7-11 кл. Харків : Веста, 2008. 176 с. (Бібліотека творчого вчителя).
21. Третяков О. В. Біологічні вікторини та конкурси. *Біологія. Позакл. робота*. 2017. № 30. С. 19-23.
22. Тиждень біології в школі / укладач К. М. Задорожний. Харків : Основа, 2011. Вип. 7. 142 с. (Бібліотека журналу «Біологія» ; вип. 1 (97)).
23. Шамрай С. М., Задорожний К. М. Біологічні дослідження. Планування і проведення. Харків : Основа, 2010. 112 с. (Бібліотека журналу "Біологія" ; вип. 12 (96)).
24. Шведнюк Л. В. Матеріали до тижня біології : позакл. робота. *Біологія*. 2019. № 4/5. С. 69-72.
25. Шпотюк О. Й. Позакласні заходи до теми «Харчування і травлення». *Біологія*. 2019. № 10/12. С. 102-111.

Електронні джерела:

1. Білецька Г. А., Казанішена Н. В., Ільїнський С. В. Використання віртуальних екскурсій з біології для виховання екологічної культури учнів закладів загальної середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49 (2). С. 162-167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_49(2)__34.
2. Гайдай С. В., Гринюк О. Ю., Юрченко В. А. Можливості розвитку шкільної екскурсійної діяльності на території Національного природного парку "Голосіївський". *Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів*. 2022. Вип. 2 (1). С. 27-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cgrunr_2022_2(1)__6.
3. Грицай Н. Б., Куцоконь Л. П. Ботанічні екскурсії у системі професійної підготовки майбутніх учителів біології. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 13 (1). С. 40-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2019_13(1)__10.
4. Грицай Н. Б., Сойчук Р. Л. Виховний потенціал природничих екскурсій та їх значення у формуванні гармонійно розвинутої особистості школяра *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 54 (1). С. 157-160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_54(1)__36.
5. Зосімов Є. В., Дефорж Г. В. Форми організації позакласної роботи учнів у навчанні біології. *Наукові записки молодих учених*. 2024. № 13. С. 1-7. URL: [PDF] cuspu.edu.ua.
6. Коссак Г., Бриндзя І., Гойванович Н., Павлишак Я. Застосування теоретичних знань у практичній дослідницькій діяльності у процесі позаурочної роботи з

біології. *Молодь і ринок*. 2025. № 4. С. 144-148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2025_4_28.

7. Люленко С. Види масової позакласної роботи з біології, особливості підготовки та організації масових заходів. *Проблеми хімії та сталого розвитку*. 2025. Вип. 1. С. 121-125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/phcr_2025_1_19.
8. Нікітченко Л. О. Використання проектних технологій в сучасній практиці підготовки майбутніх учителів біології до дослідницької діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2025. Вип. 75. С. 88-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mitimpt_2025_75_11.
9. Нікітченко Л. Науковий гурток як засіб формування дослідницьких умінь майбутніх учителів біології. *Освіта. Інноватика. Практика.* 2024. Т. 12, № 2. С. 53-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/edinpr_2024_12_2_10.
10. Нікітченко Л. Роль навчальних практик у формуванні дослідницької компетентності майбутніх учителів біології. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2025. Вип. 1. С. 79-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpumdpu_2025_1_11.
11. Романюк Р. К., Юрчук Є. С., Константиненко Л. А., Корево Н. І. Методичні засади організації роботи шкільного біологічного гуртка. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. Педагогічні* науки. 2022. Вип. 4. С. 118-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2022_4_12.
12. Ткачук А. О. Позакласна робота з біології – шлях до розвитку пізнавального інтересу учнів. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи.*2025. № 9. С. 37-43. URL: [PDF] uzhnu.uz.ua.
13. Трускавецька І. Я. Біологічні екскурсії в природу як ефективна форма навчання в професійній підготовці майбутніх учителів природничої освітньої галузі. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2025. № 2. С. 127-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2025_2_16.
14. Франчук-Крива Л., Гвоздій С. Цифровий сторітелінг у позакласній роботі з біології. *Освітологічний дискурс*. 2023. № 4. С. 96-109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2023_4_9.
15. Хлонь Н. В., Кмець А. М. Формування готовності майбутніх учителів біології та природознавства до проведення природничих екскурсій з учнями основної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 76. С. 168-172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2020_76_39.